Doorontwikkeling toeristisch-recreatief concept Vlagheide tot een natuur- en landschapspark

Bron: www.bezoekmeierijstad.nl, recreatiegebied de Vlagheide

Eindrapport
April 2022
ZKA-21.001

zka
LEISURE
CONSULTANTS

1. Inleiding

De gemeente Meierijstad streeft al geruime tijd naar een recreatief-toeristische invulling van het gebied Vlagheide. In het Masterplan uit 2006 is het gebied aangeduid als zogenaamde recreatieve poort, en ook in de Visie Recreatie en Toerisme uit 2018 is de doorontwikkeling van het gebied als recreatieve cluster opgenomen. Daar is nu al sprake van, maar de trekkracht van het gebied kan worden doorontwikkeld met een invulling voor de afgesloten voormalige vuilstort, die centraal in het gebied gelegen is, en de directe omgeving.

In deze rapportage gaat ZKA Leisure Consultants in op de volgende onderwerpen:
- Benchmark vergelijkbare (leisure-)ontwikkelingen elders in het land
- Programmering Vlagheidegebied
- Raming bezoeken en economische betekenis toerisme en recreatie van de doorontwikkeling van Vlagheide.

2. Benchmark leisureontwikkelingen elders

2.1. Samenstelling benchmark

Voor de toeristisch-recreatieve programmering van het Vlagheidegebied kan inspiratie worden opgedaan bij andere bergen of heuvels in Nederland en Vlaanderen waarvoor in de afgelopen jaren leisureconcepten zijn ontwikkeld. In dit hoofdstuk hebben we aandacht voor:
- VAM-berg (Col du VAM) in Wijster, Drenthe. Dit is een voormalige vuilstort. De berg van 48 meter hoog was in 2020 en 2021 het decor van het NK wielrennen. Tevens vond in 2021 het EK Veldrijden op de berg plaats. Door het aangelegde parcours is Col de VAM een echte kuitenbijter met een afwisselend parcours voor wielrenners en mountainbikers.
- Kardingebult in Groningen, Groningen. De Kardingebult (32 meter hoog) is onderdeel van het leisuregebied Kardinge. Deze zandheuvel is ontstaan door het uitgraven van de Kardingeplas. Op 20 minuten fietsen van het centrum van de stad en omarmd door verschillende woonwijken is het een gebied vol (veelal grootschalige) out- en indoor sport & leisure-attracties en natuurlijke buitenrecreatie met onder andere een zwemplas, natuurspeeltuin en pluktuin.
- De Gulbergen in Mierlo, Noord-Brabant. Dit is een voormalige vuilstort, die ook wel het “Dak van Brabant” genoemd wordt door de hoogte van 62 meter. Met 2 MTB-routes, golfclub en dierentuin vormt De Gulbergen een groene oase binnen een sterk verstedelijkte regio tussen o.a. Eindhoven en Helmond. De komende periode werkt Metropoolregio Eindhoven (MRE) in samenspraak met betrokkenen, omwonenden en belangstellenden verder aan een plan voor Landgoed Gulbergen als groene recreatieve buffer maar met ruimte voor commerciële invullingen
- Avonturenberg be-MINE, Beringen, België. Dit is een voormalige mijnberg. Het hele voormalige mijngebied is de grootste industriële erfgoedsite in Vlaanderen en uniek in Europa. Van alle overige mijnsites in Limburg is het de enige site waar het industriële hart van de mijn werd bewaard. Met onder andere een mijnmuseum en de Avonturenberg heeft het gebied een intensieve recreatief-toeristische invulling gekregen.

2.2. Welk aanbod bieden de benchmarklocaties?

Tabel 2.1. Aanbod benchmarklocaties

Locatie	Op/rond de locatie	In directe omgeving
VAM-berg (Col du VAM)	• **Wielrennen:** 3 klimroutes (met éénrichtingsverkeer), 1 afdaling (10-15%). De routes zijn 2.100 meter lang met een gemiddelde stijging van 10%, De noordelijke klim kent een einde in kasseien tot 15%. • **MTB:** route van ca. 6 kilometer met o.a. stenen (rock garden), vlonderpad van 300 meter en (drijvende) waterbrug. • **Wandelen:** routes die zo min mogelijk met fiets- en MTB-routes kruisen. • **Informatiecentrum De Blinkerd** (op de top) • **Koffiekiosk Het Blinkerdje** (bij parkeerplaats Noord)	Binnen 5 kilometer: • Camping De Otterberg • Mini-camping Wyshorne • Checkpoint Charlie Paintball • Park Graveland Trekkers op 5-10 kilometer: • Nationaal Park Dwingelderveld
Kardingebult	• **Wandelen:** paden • **Bikepark**: met 3 banen van ca. 300 meter en 30 meter hoogteverschil. Hierbij één freeride-/four-crossbaan en twee downhillbanen. Startpunt is de container boven op de bult. • **Skatepark** (aan de voet van de bult)	Direct rondom de bult: • Kartracing & Bowling Groningen • Pitch & Putt Groningen • Sportcentrum Kardinge (met o.a. ijsbaan en zwembad) • Klimcentrum Bjoeks • Ballorig • Snowlimits Ski- en Outdoorcentrum • Kardingerplas (met zwemstrand en wakepark) • Pluktuin Kardinge • Natuurspeeltuin Oerrr • Camperplaatsen • Beleefpad • Oefenparcours Groene 4 Mijl
De Gulbergen	• **Wandelen:** paden • **MTB:** circa 15 kilometer aan routes • **Golfbaan de Gulbergen** met 18 en 9 holes, golf academy en horeca • **Dierenrijk** • **B&B Onder het dak van Brabant**	Binnen 5 kilometer: • Landgoed Gulbergen • Roompot Bospark 't Wolfsven • Montimar Mierlo, Restaurant De Cuijt, De Dames Giebels • B&B Ouwe Beuk • SHE Art Gallery
Avonturenberg be-MINE	• **Klim- en speelparcours**: via 1.600 palen, trappen, touwenparcours, klimconstructies, kruiptunnels en wandelpaden • **Erfgoedpad** • **Verzonken kolenplein** met uitzichtpunt • **MTB-park be-MINE:** parcours langs een steile flank • **Mijnmuseum** • **Duikcentrum TODI** • **be-MINE Boulevard Winkelcentrum** • **Sportoase be-MINE Beringen**	Binnen 5 kilometer: • Mijnterril Koersel • Diverse kleinschalige verblijfsrecreatie

In bijlage 1 is nog fotomateriaal en aanvullende informatie te vinden over hoe wandel-, fiets- en speelconcepten in het totaalconcept terugkomen.

2.3 Op welke doelgroepen spelen de gebieden in?

In onderstaand overzicht gaan we in op kenmerken en doelgroepen van de leisureconcepten die in de benchmark zijn opgenomen. Hierbij analyseren we de concepten op vier aspecten:

- Toegang: in hoeverre is het leisureconcept openbaar en gratis toegankelijk of is er (voor onderdelen) een entreeprijs aan verbonden? Hoe is de bereikbaarheid?
- Aantal inwoners: hoeveel inwoners wonen er in de directe omgeving van het leisure concept?

- Bereik/trekkracht: zegt iets over het type doelgroepen dat het leisure concept trekt. Zijn dit voornamelijk eigen inwoners uit de regio of trekt het ook dagjesmensen of verblijfsgasten van verder weg? Met recreatief-toeristische trekkracht maken we onderscheid in:
  - Basisvoorzieningen: het aanbod waarvan je verwacht dat het aanwezig is op een bestemming.
  - Trekkers: vormen de aanleiding voor het bezoek, oftewel de reden om te komen.
  - Vasthouders: zitten hier tussenin. Dit aanbod is niet de reden voor een bezoek, maar kan er wel toe leiden dat gasten langer blijven of niet ergens anders heen gaan omdat er genoeg te doen is op plaats/in omgeving van de bestemming.
- Doelgroepen (leefstijlen): leisureconcepten voorzien in verschillende behoeften en motieven. Het zogenaamde Leefstijlvindermodel geeft hier meer inzicht in. Met behulp van zeven leefstijlen beschrijft het Leefstijlvindermodel de Nederlandse recreant. Elke leefstijl representeert bepaalde kernwaarden, motieven en drijfveren die bepalend zijn voor het gedrag in de vrije tijd. De onderstaande figuur vat deze verschillende leefstijlen samen. Meer informatie en achtergrond is te vinden op www.leefstijlvinder.nl.

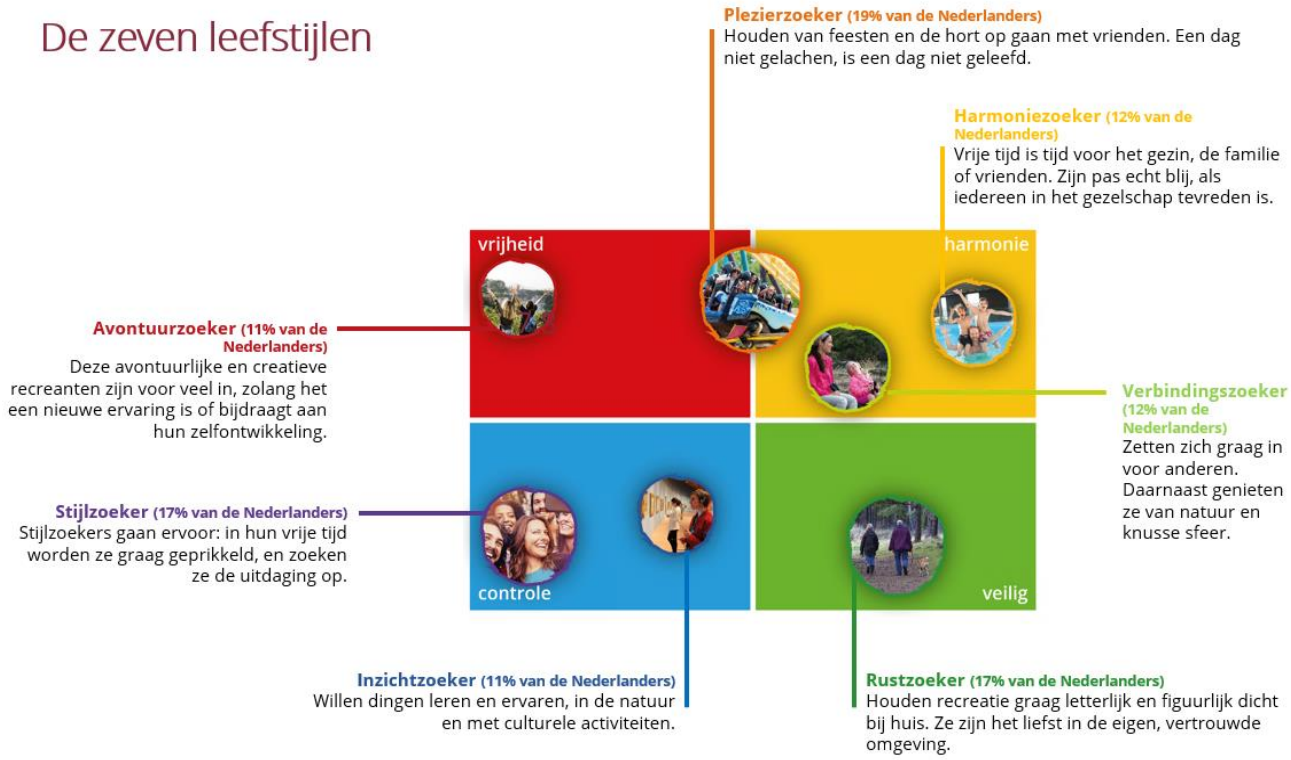

Afbeelding 2.1.: Een introductie op de zeven leefstijlen. Bron: leefstijlvinder.nl, bewerking door ZKA.

In de tabel op de volgende pagina worden de benchmarklocaties aan de hand van haar doelgroepen verder ontleed. Uit deze analyse zijn de volgende conclusies te trekken:

- De meeste benchmarklocaties hebben vooral een regionaal bereik met hun activiteiten, met dagrecreatieconcepten waar vooral inwoners en daarnaast enige verblijfsgasten gebruik maken.
- Met name de Avonturenberg Be-Mine en de VAM-berg creëren elk op eigen wijze ook voldoende trekkracht om gasten van verder weg aan te trekken. De VAM-berg doet dit door het inzetten op sportevenementen van nationaal en internationaal niveau, de Avonturenberg Be-Mine door elkweervoorzieningen als het Mijnmuseum, duikcentrum TODI, cultuurcentrum Beringen en klimcentrum Alpamayo.

- Qua leefstijlen wordt bij de meeste locaties een breed palet aan doelgroepen getrokken. Bij de Avonturenberg Be-Mine is voor vrijwel iedere doelgroep een activiteit te vinden.

Tabel 2.2. Doelgroepenanalyse benchmarklocaties

	Toegang	Aantal inwoners	Bereik c.q. trekkracht	Doelgroepen (Leefstijlen)
VAM-berg (Col du VAM)	Openbaar toegankelijk, geen entree en gratis parkeren op drie terreinen.	• Wijster: 1.065 inwoners • Beilen (op ca. 10 km.): 11.300 inwoners • Hoogeveen (op ca. 10 km.): 55.600 inwoners • Westerbork (op ca. 12 km.): 4.615 inwoners	• Bekendheid recent vergroot door (inter-) nationale wielerevene-menten. • Wielrennen/MTB: trekker met bovenregionaal bereik, voor liefhebbers met eigen fiets en/of mountainbike in Drenthe en omliggende provincies (inwoners en verblijfs-gasten). • Wandelen: regionaal bereik met name voor inwoners in de regio en in mindere mate verblijfs-gasten in de regio.	• Wielrennen/MTB: stijl-, plezier- en avontuurzoeker • Wandelen: verbinding- en inzichtzoeker
Kardingebult	Bult met bike- en skatepark openbaar toegankelijk en geen entree. Er is een P+R-terrein met goede OV-verbindingen, daarnaast gratis parkeren. De toegang tot de leisureattracties is betaald.	Groningen: ruim 200.000 inwoners	• De Kardingebult zelf is een basisvoorziening voor met name inwoners van de stad Groningen en omliggende gemeenten. • De leisureconcepten hebben een regionaal tot bovenregionaal bereik.	• Sportieve leisureattracties: stijl-, plezier- en harmoniezoeker • Natuurspeeltuin en pluktuin: inzicht-, verbinding- en harmoniezoeker
De Gulbergen	Het Dak van Brabant is openbaar toegankelijk, met gratis entree. Aanbieders als de golfclub en Dierenrijk hebben betaalde entree. Parkeren is gratis.	De Gulbergen ligt te midden van Nuenen, Geldrop en Mierlo, met in totaal circa 63.000 inwoners. Daarnaast zijn steden Eindhoven (ca. 235.000 inwoners) en Helmond (ruim 90.000 inwoners) nabij.	• MTB: regionaal bereik, met name inwoners en enige verblijfsgasten • Dierenrijk: regionaal bereik, met name inwoners en enige verblijfsgasten • Golfclub: regionaal tot bovenregionaal bereik, met naast inwoners bezoekers van verder weg	• MTB: stijl- en plezierzoeker • Golf: stijlzoeker • Dierenrijk: harmonie-, verbindings- en plezierzoeker
Avonturenberg Be-Mine	Avonturenberg en het MTB-parcours zijn gratis. Het Mijnmuseum, duik-centrum TODI, cultuurcentrum Beringen en klimcentrum Alpamayo hebben betaalde entree. Parkeren is gratis.	• Beringen (stad): circa 46.000 inwoners • Hasselt (op 20 km.): bijna 80.000 inwoners • Genk (op 30 km.): ruim 65.000 inwoners	• Avonturenberg en MTB: regionaal bereik, met name inwoners en enige verblijfsgasten • Mijnmuseum: trekker met bovenregionaal bereik tot buurlanden (m.n. Nederland)	Aanbod voor vrijwel alle leefstijlen

2.4. Leereffecten vanuit de benchmark

Vanuit de vier verschillende concepten is Avonturenberg Be-Mine in Beringen als berg conceptueel het sterkst uitgewerkt en het meest inspirerende voorbeeld van een berg waar de actieve bezoeker op avontuurlijke en speelse wijze kan recreëren. De directe omgeving is bij Be-Mine echter veel minder vergelijkbaar vanwege het sterke accent op gebouwde/indoorvoorzieningen. Bij de andere benchmarkgebieden ligt de nadruk juist meer op traditionele routes, met soms een koppeling aan voorzieningen aan de voet van de berg.

Ook van de andere concepten kunnen we op deelaspecten het nodige leren voor Vlagheide:

- De VAM-berg heeft zich er vooral op toegelegd om de verschillende type routes voor met name fietsen/mountainbiken ver uit te werken met verschillende stijgingspercentages en afwisselende typen ondergrond. Daarnaast is het informatiecentrum een mooi voorbeeld voor Vlagheide, met zowel informatie over de natuur/het landschap als over het milieu/de afvalberg zelf;
- De Kardingebult biedt met name inspiratie vanuit OERRR, een concept van Natuurmonumenten waar kinderen vooral de omgeving gebruiken om op natuurlijke wijze te spelen. Daarnaast is er een pluktuin en een beleefpad. Voor de doorontwikkeling van Vlagheide kan samenwerking met bijvoorbeeld Staatsbosbeheer meerwaarde bieden.
- Gulbergen is goed vergelijkbaar met Vlagheide omdat het ook tussen twee grote steden in Brabant ligt. Daarnaast zijn er enige logiesmogelijkheden in de omgeving (een vakantiepark en enkele B&B's). In tegenstelling tot Vlagheide beschikt de Gulbergen op dit moment ook over twee (middel-)grote dagrecreatieve bedrijven aan de rand van de berg met Dierenrijk en Golfclub de Gulbergen. Er staat nog een verdere ontwikkeling van het toeristisch-recreatief concept gepland.

Opvallend is dat bij alle genoemde locaties niet veel reguliere horecavestigingen te vinden zijn. Alleen de Col du VAM heeft een koffiekiosk. Dat betekent echter niet dat er geen horeca in de gebieden te vinden is. De Kardingebult is bijvoorbeeld onderdeel van een sport- en recreatiecluster. Diverse aanbieders in dat cluster bieden ondersteunende horeca. Ook bij Landgoed Gulbergen zijn diverse aanbieders die ondersteunende horeca bieden. Bij de Avonturenberg be-MINE zorgt de koppeling aan het winkelgebied voor de aanwezigheid van horeca.

3. Toeristisch-recreatief programma Vlagheide

3.1. Uitgangspunten/contouren toeristisch-recreatieve gebiedsontwikkeling

Op basis van de analyses uit het vorige hoofdstuk en het participatietraject komen we tot de onderstaande uitgangspunten/contouren voor de toeristisch-recreatieve ontwikkeling van het gebied:

- Doelgroepen en activiteiten: de focus voor het gebied ligt op actief, sportief, gezond, speels en avontuurlijk, en is gericht op buitenleven voor een breed publiek/diverse leefstijlen en leeftijden. Het centrale thema van Vlagheide is de 'Energieke Berg' en moet als het ware als een 'Central Park' voor de gemeente Meierijstad gaan fungeren. Hiermee benut je de kwaliteiten van de berg en omgeving het best, geef je veel meerwaarde voor bewoners en bezoekers (van verder weg komende fietsers en mountainbikers) en ben je sterk complementair binnen de eerder genoemde toeristische ontwikkelas in de gemeente, die bestaat uit de Noordkade (cultuur), Vlagheide (actief/sportief) en Streekpark Kienehoef (familie/water).
- Conceptueel: vanuit de kwaliteiten van het gebied en vanuit het participatietraject voorzien we geen grote trekker die alle andere voorzieningen overschaduwt. De kracht is de berg met haar weidsheid en de hoogtebeleving hiervan via diverse routes en speelvoorzieningen. Waar wel enige mogelijkheden voor zien, zijn enkele leisureaanbieders in de directe omgeving die passen bij het gebied en die onderling elkaar versterken:
    - Dagrecreatieve aanbieder in de vorm van een golfbaan (par-3);
    - Een horecavoorziening met een bourgondisch karakter in de vorm van een Natuurpoort zoals we er al veel kennen in Noord-Brabant;
    - Verschillende vormen van kleinschalige verblijfsaccommodaties (divers in verschijningsvorm, van een goede kwaliteit en passend bij en/of versterkend voor het landschap).
- Aanzet fasering
    1. Het voorstel is om z.s.m. te starten met landschapsontwikkeling en -versterking (waaronder de wandel-, fiets- en mountainbikeroutes en speelvoorzieningen/uitkijkpunt e.d. als extra trekker) zodat er een aantrekkelijke, sterke groene omgeving ontstaat die als het ware een groen casco vormt voor de ontwikkeling van het gebied naar een Central Park voor de inwoners van Meierijstad.
    2. Daarna en deels gelijktijdig vindt de ontwikkeling van dagrecreatieve trekkers als de horeca/natuurpoort, golfbaan en enkele verblijfsconcepten plaats, allen passende binnen de geschetste focus van het gebied.
    3. Later volgt doorontwikkeling door middel van gezamenlijke gebiedsmarketing als recreatief cluster Vlagheide binnen de website Bezoek Meierijstad en inspelend op kansen als Van Gogh Nationaal Park.

3.2. Aanzet programmatische uitwerking toerisme en recreatie

Vanuit de uitgangspunten/contouren uit de vorige paragraaf en rekening houdend met de input vanuit het participatietraject doen we onderstaand een voorstel voor een programmatische invulling van de berg en directe omgeving.

Dagrecreatie: accent sportief, actief, avontuurlijk, buitenleven

De activiteiten in het Vlagheidegebied spelen vooral in op de bijzondere kwaliteiten van het gebied. Iedereen kan op zijn/haar manier de hoogte en weidsheid beleven, variërend van rustig tot heel actief en avontuurlijk, en zowel t.b.v. de inwoner van Meierijstad e.o. als voor mensen van (iets) verder weg:

- Fietsen op en rond de berg:
  De routes zijn er in verschillende moeilijkheidsgraden en daarmee inspelend op verschillende doelgroepen qua leefstijl/motief, leeftijd en conditie. Belangrijk is dat deze niet op zichzelf staan, maar ook goed aansluiten op/verweven zijn met lokale, regionale en provinciale netwerken zoals het fietsknooppunten-systeem, de steden in de regio (Eindhoven en Den Bosch) en binnen de recreatieve as in de gemeente Meierijstad (Noordkade-Vlagheide-Streekpark Kienehoef). De routes zijn zowel in te zetten voor dagelijks recreatief gebruik van inwoners van de gemeente en de regio, maar ook door mensen van verder weg die voor een shortbreak in het gebied verblijven en door mensen die een aantal keren per jaar voor een lokale of regionale (trainings-)wedstrijd actief zijn. Concreet gaat het om de volgende invulling:
  - De aanleg van een verhard fietspad (rode lijn op overzichtskaart volgende pagina) van 4,1 kilometer in de vorm van een acht met twee stijgingen en twee afdalingen, waarbij sprake is van een ongelijkvloerse kruising. Het pad is daarbij 3,5 meter breed en dus geschikt voor de langzame en snellere fietser, met voldoende ruimte om in te halen.
  - De bestaande gemarkeerde MTB-routes wordt uitgebreid en versterkt (beige lijn op overzichtskaart volgende pagina). In totaal gaat het om een uitbreiding van 1,9 kilometer, waarbij een extra ronde op de berg wordt gecreëerd. Hierin worden ook enkele speelse voorzieningen als extra uitdaging opgenomen. Dit gaat in overleg met een specialist in de aanleg van MTB-parcoursen. De bestaande route langs het MOB-complex Oost wordt verlegd.
- Wandelen op de berg:
  Ook voor het wandelen op de berg geldt dat er rekening wordt gehouden met diverse doelgroepen en motieven. Bestaande wandelpaden worden behouden en op sommige plaatsen wordt het bestaande wandelknooppuntennetwerk uitgebreid (zie de groene lijnen op de overzichtskaart op de volgende pagina). Daarnaast wordt een verharde wandelroute aangelegd voor mindervaliden (zie paarse lijn op de overzichtskaart), die een lengte heeft van 625 meter. Tevens komt er een mogelijkheid om via het gras/weiland met een tractor en aanhanger naar de top te rijden (tractorpad), waarmee mindervaliden en mensen die slecht ter been zijn toch naar boven kunnen. Evt. zou ook nog een hondenlosloopgebied overwogen kunnen worden.
- Spelen op de berg:
  Vlagheide moet ook interessant zijn voor gezinnen met kinderen en voor individuele sporters. Om die reden worden ook sport- en speelvoorzieningen opgenomen, die openbaar toegankelijk zijn, goed ingepast in het landschap en zoveel mogelijk gebouwd met natuurlijke materialen. De exacte invulling vraagt een nadere uitwerking, maar het zou in ieder geval de volgende elementen moeten bevatten:
  - Nabij het MOB-complex Oost voorzien we een grote stuifzandvlakte.
  - Deze zal beschikken over een speelvoorziening vanaf de top van de berg naar beneden (via afwisselende elementen als glijbaan, tokkelbaan, e.d.). Op de volgende pagina is een voorbeeld uit de regio van een dergelijk aantrekkelijk speel- en klimelement te vinden.

Speelbos Herperduin, www.datisoss.nl

- Voor avontuurlijke sporters zullen eenvoudige voorzieningen voor outdoor en fitness worden gerealiseerd. Deze zullen zoveel mogelijk worden gebouwd met natuurlijke materialen.

- 9 holes par-3 natuurgolfbaan: vlakbij de berg, in de omgeving van MOB-Complex Zuid is een natuur-golfbaan voorzien (1/3 natuur, 2/3 goflbaan). Het gaat om een relatief kleine golfbaan met een open karakter (zonder vereniging), met het accent op de recreatieve individuele golfer, groepen (privaat of bedrijven) die een dagje uit willen met een leuke activiteit en verblijfsgasten van wat verder weg die een nieuwe baan willen uitproberen. Daarnaast is er ruimte voor laagdrempelige golfclinics, ook voor jongeren en mensen zonder ervaring. Het voorlopige uitgangspunt in het concept is dat er eenvoudige ondersteunende horeca komt bij de golfbaan, zonder restauratieve functie en avondhoreca. Op termijn is wellicht een doorontwikkeling naar een permanente functie mogelijk in combinatie met een centrumgebouw voor de verblijfsrecreatie in het MOB-complex Zuid. Er is een initiatiefnemer om de golfbaan te realiseren. De gronden zijn deels in bezit van de gemeente en deels van een agrarisch bedrijf.

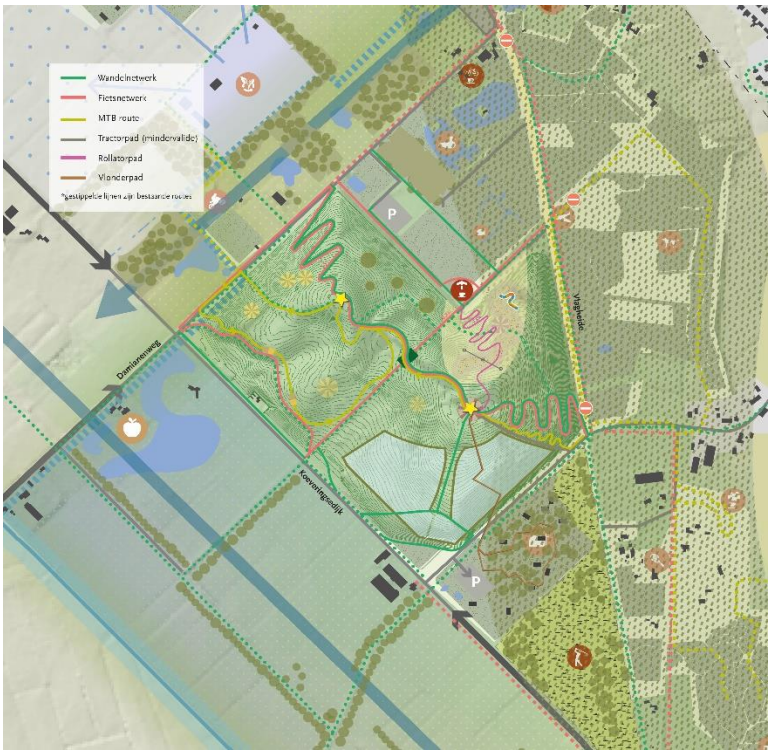

Afbeelding 3.1 Overzichtskaart voorstel programmering Vlagheidegebied

- Paardrijden
  Tenslotte is het mogelijkerwijs de moeite waard om een ruiterroute op de berg toe te voegen. De mogelijkheid hiertoe zou moeten worden meegenomen bij het voornemen van de gemeente Meierijstad om tot een bewegwijzerd knoop puntensysteem van ruiter- en menroutes te komen. Dan kan worden bekeken of, en op welke wijze, een dergelijke route mogelijk is. De afwegingen daarbij zijn aansluiting op de routes in de omgeving en de positie van paardrijden ten opzichte van de andere gebruikers op de berg. In de huidige toeristisch-recreatieve programmering is een dergelijke route nog niet opgenomen.

Horeca: zeer divers en complementair aan elkaar qua schaal, bereik en doelgroepen/leefstijlen
In de omgeving van de Vlagheideberg zijn al diverse horeca-aanbieders actief. Het gaat om de volgende aanbieders:

- Miss Hyacinth: dit betreft een bestaand theehuis dat naast High Tea workshops aanbiedt en een pluktuin heeft. Daarmee is het gericht is op de private groepsmarkt met een wat rustiger karakter. De horeca is in feite ondersteunend voor de overige activiteiten van de aanbieder. Er wordt een verbinding met de omgeving gemaakt ; wandelen, schilderworkshops etc.
- De Orangerie: dit betreft een horecavestiging die met name op verhuringen voor de zakelijke en privémarkt gericht is. De aanbieder is op ongeveer een kilometer van de Vlagheideberg gevestigd.
- Bistro Het Goeie Leven: deze horecavestiging is op ongeveer 700 meter van de Vlagheideberg gevestigd en richt zich primair op gasten van de camping, maar steeds meer toegankelijk voor inwoners en zakelijke markt.

De huidige horecaconcepten kunnen profiteren van de ontwikkeling tot natuur- en landschapspark maar zijn qua doelgroep, ligging en omvang onvoldoende voor de bezoekers om van het gebied een “Central Park” voor Meierijstad te maken en daarmee voor een breed publiek toegankelijk. Daarom is in de toeristisch-recreatieve programmering voor het gebied een tweetal nieuwe horecafaciliteiten opgenomen dat ieder een eigen markt bedient en ook zoveel mogelijk combinaties legt met de andere aanbieders in het gebied:

- KoersCafé Vlagheide: de eerste nieuwe horecavestiging in de planvorming betreft een kleinschalig tot middelgroot café, meer gericht op een nichemarkt (namelijk actieve fietsers, outdoor, groepen). Bij dit café zijn mogelijkheden voor teambuildingactiviteiten voor (regionale) bedrijven doordeweeks en sportgroepen/fietsclinics in de weekenden en vakanties. Daarnaast is er op bescheiden schaal horeca en terras voor passanten. Vanuit de ligging en type activiteiten wordt veel gebruik gemaakt van zowel routes alsook andere sport-/avontuurlijke activiteiten. De locatie is uitstekend in te zetten voor het opnemen van wielerprogramma’s, podcasts, vlogs en blogs van bekende influencers (wat free promotion voor het hele gebied oplevert). Daarnaast heeft het KoersCafé plannen voor verblijf (zie later).
- Natuurpoort Vlagheide: in lijn met de circa dertig Natuurpoorten elders in Noord-Brabant (zie ook www.natuurpoorten.nl) wordt op de hoek bij het MOB-complex Oost tegen de berg een nieuwe Natuurpoort gerealiseerd. Reden om hiervoor een nieuwe horecavestiging te openen is met name de ligging van de andere horecavestigingen ten opzichte van de Vlagheideberg, die te ver van de voet van de Vlagheideberg is om daadwerkelijk een poortfunctie te kunnen vervullen. Daarnaast zijn diverse horeca-aanbieders meer op nichedoelgroepen gericht.

  Voor de Natuurpoort Vlagheide zal via een uitvraag een investeerder/exploitant worden gezocht. Idealiter bestaat de Natuurpoort uit een omvangrijk terras, een binnenruimte met restauratieve functie en avondopenstelling, een zaaltje voor verhuringen (maar geen feesten en partijen) en zo mogelijk een

Toeristisch Informatiepunt (TIP). Qua omvang dient de Natuurpoort te passen in de omgeving. We gaan uit van een voorziening van circa 400-500 m^2 BVO (exclusief terras). Met de Natuurpoort wordt ingezet op een brede doelgroep, met het accent op weekendrecreatie van de gezinsmarkt en groepen volwassenen, evenals (sportieve) bezoekers elders in het gebied (individueel en via arrangementen). De Natuurpoort zal te voet en per fiets bereikbaar zijn. Hiervoor wordt een separaat fietspad aangelegd langs het MOB-complex Oost. Er komt, uit oogpunt van veiligheid, een parkeerplaats voor auto's op beperkte afstand van de Natuurpoort (circa 200 meter, ten noorden van het MOB-complex Oost).

Verblijfstoerisme: aanbod in ontwikkeling en divers

Er bevinden zich in het gebied al enkele logiesaanbieders (zoals Camping het Goeie Leven, Wellnesscamping Favora en Vakantiepark Boschvoort). Tot nu toe is het aanbod behoorlijk complementair aan elkaar. Voor de toekomst is het belangrijk dat dit zoveel mogelijk zo blijft en dat nieuwe plannen goed afgewogen worden op hun meerwaarde voor het gebied en de complementariteit ten opzichte van elkaar. In de planvorming is kennisgenomen van de volgende initiatieven:

- Buitengoed de Stuifwal/Ons Boerderijke: de bestaande zorgboerderij wil graag uitbreiden met drie B&B-kamers en vier losstaande recreatiewoningen, voor mensen die komen om te ontspannen en tot rust te komen met wellness, moestuin etc. Er is in dit concept geen eigen/autonome horeca voorzien. Het plan is daarmee gericht op stellen en kleine groepen uit heel Nederland in het luxere, rustige segment. Er zijn interessante combinaties met horeca in het gebied mogelijk, maar ook wat betreft activiteiten als golf en wandelen/ fietsen.
- KoersCafé: aan het plan voor het KoersCafé wil de ondernemer ook een beperkt aantal kleinschalige eenheden toevoegen. Met de accommodaties wil de ondernemer inspelen op de combinatie sport en verblijf, maar het is ook mogelijk om de accommodaties te gebruiken bij meerdaagse vergader- of heisessies.
- Verblijfstoerisme in het MOB-complex Zuid: als aanvulling op de huidige verblijfsaccommodaties en bovenstaande plannen zijn er kansen om in het MOB-complex Zuid vernieuwende concepten in de verblijfsrecreatie toe te voegen. Hierbij valt te denken aan luxe boomhutten of enkele bijzondere accommodaties (bijv. vliegtuigen). Voor een dergelijk concept met 20 tot 25 accommodaties zou zo'n 1 tot 1,5 hectare nodig zijn, die in de bossen van het MOB-complex Zuid te vinden zijn. Het toevoegen van verblijfstoerisme in dit gebied biedt in combinatie met doorontwikkeling van de routestructuren kansen om het wildcrossen, dat in het gebied zonder toestemming plaatsvindt en zorgt voor (geluids-)overlast en beschadiging van de natuur, uit te bannen.

Over het algemeen geldt voor de nieuwe accommodaties of uitbreiding/omvorming van bestaande accommodaties dat kleinschalige accommodaties het meest wenselijk en best passend zijn, goed ingepast in het groene landschap en bevorderend voor het (gevoel van) buitenleven, zoveel mogelijk gemaakt van natuurlijk of ander circulair materiaal is een pré, luxeniveau variërend van simpel/eenvoudig tot van alle gemakken voorzien maar altijd van goede kwaliteit.

Overige invullingen op en rondom de berg

Naast bovenstaande programmatische toevoegingen zijn er ook andere ontwikkelingen die invloed hebben op het karakter van het gebied. In het gebied wordt zoveel mogelijk het behoud van het open en weidse karakter nagestreefd en blijft er ruimte voor begrazing. Tevens zijn er plannen voor een uitkijkpunt/landmark op de top, die nog verdere uitwerking behoeven.

In het zuidwestelijke deel van het Vlagheidegebied zijn bovendien plannen voor een zonnepark van circa 6 hectare. Dit zonnepark wordt rondom van een hek voorzien. Het hekwerk wordt landschappelijk ingepast. Over het zonnepark zal een vlonderpad lopen. Ook is een wandelpad dwars door het zonnepark voorzien. Doel is om aan de bezoeker ook informatie over het zonnepark te ontsluiten, bijvoorbeeld met panelen, QR-codes of (op bepaalde plekken) folie op de zonnepanelen.

4. Raming economische betekenis Vlagheide

In dit hoofdstuk maken we de economische betekenis van de toeristisch-recreatieve programmering van Vlagheide inzichtelijk[1]. Hiervoor ramen we eerst het verwachte aantal (extra) bezoeken aan Vlagheide. Daarna volgt de raming van de economische betekenis.

4.1. Verwacht aantal bezoeken Vlagheidegebied

Uitgangspunten

- In de raming van de economische betekenis gaat het om de meerwaarde van de toeristisch-recreatieve programmering in het Vlagheidegebied. Dat betekent dat de toekomstige economische betekenis wordt vergeleken met de huidige economische betekenis, en het verschil daartussen als meerwaarde geldt. Dat betekent dus ook dat het bij de raming van het verwachte aantal bezoeken feitelijk om het verwachte aantal extra bezoeken aan het Vlagheidegebied gaat.
- Hierbij moet bovendien rekening worden gehouden met eventuele verdringings- en substitutie-effecten, die ontstaan door de toevoeging van nieuw maar vergelijkbaar aanbod (in het gebied en iets verderop). Met andere woorden: in hoeverre zorgen de ontwikkelingen in het Vlagheidegebied voor nieuwe, extra bezoeken en in hoeverre is er sprake van een vervanging van bezoeken (aan natuur- en recreatiegebieden, horeca) elders in de gemeente Meierijstad?
- Een deel van de toeristisch-recreatieve programmering heeft betrekking op de openbare ruimte. Het exacte aantal bezoeken aan zulke plaatsen blijven schattingen gebaseerd op aannames. Om die reden gaan we voor enkele onderdelen van de toeristisch-recreatieve programmering uit van kengetallen en ervaringscijfers, maar moeten de ramingen met een behoorlijke bandbreedte van 10-20% worden geïnterpreteerd.
- De combinatie van diverse typen activiteiten en aanbieders in één gebied leidt ook tot dubbeltellingen: een bezoeker kan immers eerst een wandeling gaan maken en daarna één van de horecavestigingen in het gebied bezoeken. Hiervoor wordt in de ramingen gecorrigeerd. We nemen in de ramingen de dagrecreatieve activiteiten, zoals fietsen op en rond de berg, wandelen op de berg en spelen op de berg, als basis. Vaak worden de activiteiten gecombineerd met een horecabezoek. Deze horecabezoeken worden niet apart geraamd, maar worden opgenomen in het bestedingsprofiel van de dagrecreatieve activiteiten. Onder extra autonome horecabezoeken verstaan we alleen de bezoeken voor verhuringen of voor activiteiten die niet met buitenrecreatie in het gebied te maken hebben.
- Het gaat in de raming om het aantal bezoeken en niet om het aantal unieke bezoekers. Dit betekent dat iemand die elke week in het gebied gaat mountainbiken met circa 50 bezoeken is opgenomen in het totaal en iemand die een week verblijft in het gebied met zeven overnachtingen is opgenomen in het totaal.

Raming bezoeken nieuwe en uitgebreide activiteiten op en nabij Vlagheideberg

De raming van het aantal bezoeken als gevolg van de toeristisch-recreatieve programmering op en nabij de Vlagheideberg is gebaseerd op externe databronnen, kengetallen, ervaringscijfers en eerste indicaties. Meer informatie hierover is te vinden in bijlage 2. Belangrijk is met name het verschil met het huidige aantal bezoeken. Het huidige aantal bezoeken is geraamd op 125.000 tot 175.000 op jaarbasis, op basis van indrukken van de

[1] De focus op toeristisch-recreatieve programmering houdt in dat er geen uitspraken worden gedaan over de economische betekenis van het zonnepark.

Vereniging van Vlagheide en op basis van de omvang van en het bezoek aan de bedrijven die nu in het Vlagheidegebied gevestigd zijn[2].

Per activiteit komen we tot de volgende ramingen[3]:

- Fietsen op en rond de berg:
  - De Vlagheideberg kan in principe een bovenregionaal bereik hebben wat betreft het fiets-, wielren- en MTB-concept. Deze verwachting baseren wij met name op de lengte van de routes op de Vlagheideberg, waarmee onderscheidend vermogen wordt gecreëerd (ook ten opzichte van de benchmarklocaties). Er wordt echter ingezet op een regionaal bereik, zonder bijv. evenementen met een nationale uitstraling. Vlagheide wordt dus vooral een voorziening waarvan de inwoners van de gemeente Meierijstad en de gemeenten tot circa 30-35 kilometer afstand van de Vlagheideberg gebruik zullen maken.
  - Op basis van bronnen als Onderzoek Verplaatsingen in Nederland (Centraal Bureau voor de Statistiek), het Continu Vrijetijdsonderzoek (NBTC-NIPO Research), de Factsheet Wielrennen en de Factsheet MTB (bron: Nederlandse Wielersportbond) hebben we het aantal bezoeken aan het Vlagheidegebied met als activiteit recreatief fietsen, wielrennen en mountainbiken op circa 150.000 tot 200.000 per jaar geraamd. Naar verwachting komt ongeveer 70% van de bezoekers uit de gemeente Meierijstad en direct aangrenzende gemeenten.
  - Exacte gegevens over het huidige aantal bezoeken aan het Vlagheidegebied zijn onbekend. Het is aannemelijk dat op dit moment met name inwoners uit de gemeente Meierijstad gebruik maken van de berg en de omgeving voor fietsen, aangezien het gebied nog geen grote bekendheid geniet elders in de provincie. We gaan ervan uit dat op dit moment op jaarbasis circa 20.000 tot 40.000 fietsbezoeken worden gebracht aan Vlagheide en haar omgeving. De toename in aantal bezoeken ramen we daarmee op circa 130.000 tot 160.000.
- Wandelen op de berg:
  - Naar verwachting heeft de Vlagheideberg op wandelaars een regionaal bereik. Voor wandelen zijn Nederlanders gemiddeld iets minder bereid te reizen dan voor bijvoorbeeld wielrennen (bron: Continu Vrijetijdsonderzoek, NBTC-NIPO Research). Een activiteit als wielrennen creëert op zichzelf al een bereik door de afstanden die bij de uitoefening van een dergelijke sport worden afgelegd. Voor wandelen zijn bovendien meer alternatieven beschikbaar, met allerlei aantrekkelijke alternatieven in het Van Gogh Nationaal Park.
  - Op basis van gegevens uit de Nationale Wandelmonitor (bron: Stichting Wandelnet) en het Continu Vrijetijdsonderzoek, NBTC-NIPO Research) hebben we het aantal bezoeken aan het Vlagheidegebied met als activiteit wandelen op circa 230.000 tot 260.000 per jaar geraamd. We verwachten dat bijna 90% van de bezoeken afkomstig is van inwoners van de gemeente Meierijstad en direct aangrenzende gemeenten. Gemiddeld bezoekt een inwoner van de gemeente het gebied volgens de raming drie keer

[2] Het kan toegevoegde waarde hebben om in de toekomst het aantal bezoeken aan het gebied in kaart te brengen met behulp van moderne datatechnieken (bijvoorbeeld via apps) op telefoons).

[3] Hiertoe hebben we voor fietsen en wandelen op de berg twee methoden toegepast. Bij de eerste methodiek bekijken we per activiteit van onderaf hoeveel bezoeken redelijkerwijs te verwachten zijn op basis van gegevens over het aantal bezoeken per inwoner per jaar voor een bepaalde activiteit en de afstand die daarbij doorgaans wordt afgelegd. Op basis daarvan is een inschatting gemaakt van het aandeel dat de Vlagheide hierin kan behalen, op basis van haar aantrekkingskracht en dat van andere locaties in de regio. Bij de tweede methodiek kijken we voornamelijk naar het totale aantal bezoeken (dat is opgebouwd uit deze losse onderdelen) en plaatsen dit totaal in perspectief door het te delen door de oppervlakte. Het aantal bezoeken per hectare vergelijken we met andere gebieden die in het verleden onderzocht zijn door NBTC-NIPO Research.

per jaar. De verschillen per inwoner kunnen hierbij heel groot zijn, variërend van niet/1x per jaar tot wekelijks/meerdere keren per week.
    - Gegevens over het huidige aantal bezoeken aan het Vlagheidegebied zijn onbekend. Voor wandelen is het aannemelijk dat inwoners van de gemeente Meierijstad al bekend zijn met de mogelijkheden op en rondom de berg, maar inwoners uit andere gemeenten veel minder. We gaan daarom uit van circa 80.000 tot 100.000 wandelbezoeken op jaarbasis in het gebied, voor het grootste deel uit Meierijstad en directe omgeving. De toename in aantal bezoeken ramen we daarmee op circa 150.000 tot 160.000.
- Spelen op de berg:
    - Als onderdeel van het totaalconcept worden ook voorzieningen voor outdoor sport en fitness aangelegd. We gaan ervan uit dat bezoekers die gebruik maken van deze voorzieningen al grotendeels in de raming van het aantal bezoekers voor wandelen en fietsen op de berg zijn opgenomen. Dit mede omdat combinaties in de activiteiten mogelijk zijn en bezoekers vaak lokaal zijn en met bijvoorbeeld de fiets naar de locatie komen.
    - Op een deel van de berg, nabij MOB-complex Oost, wordt een stuifzandhelling aangelegd, vergelijkbaar met bijvoorbeeld de Klimduin in Schoorl. Grotendeels zullen de bezoekers aan de stuifzandvlakte op de Vlagheideberg het bezoek combineren met een andere activiteit, zoals fietsen of wandelen. Om die reden zijn veel van de bezoekers al in de cijfers opgenomen. Daarnaast zal er ook een specifieke doelgroep van gezinnen met kinderen zijn die gebruik zullen maken van de speelvoorzieningen op de vlakte. We gaan ervan uit dat, naast de bezoekers die al in het gebied zijn voor andere activiteiten, deze voorzieningen op jaarbasis circa 30.000 tot 50.000 bezoekers opleveren. Hierbij is rekening gehouden met het bestaan van vergelijkbare voorzieningen bij de Bedafse Bergen.

Klimduin Schoorl, www.me-to-we.nl

    - Aangezien de bezoekers van de stuifzandvlakte nu nog geen bezoek aan het Vlagheidegebied brengen met deze reden gaan we ervan uit dat alle bezoeken extra bezoeken zijn ten opzichte van de huidige situatie.
- 9-holes par 3 natuurgolfbaan:
    - De golfbaan betreft een relatief kleine voorziening die bovendien zonder verenigingsstructuur zal werken. Par-3 banen zijn zowel voor beginnende als meer ervaren golfers geschikt, omdat enerzijds de

afstanden tussen holes relatief beperkt zijn en anderzijds de uitdaging om birdies te slaan groot is. De baan zal naar verwachting in de basis een regionaal bereik hebben.
    - Op basis van benchmarkcijfers waarover ZKA Leisure Consultants beschikt uit eerdere onderzoeken gaan we uit van circa 12.500 tot 15.000 bezoeken op jaarbasis. Naar verwachting leggen de meeste bezoekers tijdens een bezoek meer dan één ronde af, waardoor het aantal gespeelde rondes hoger ligt dan dit aantal. De baanbezetting is daarmee circa 35-40%, in de buurt van het landelijk gemiddelde (bron: NGF).
    - Aangezien de golfbaan op dit moment nog niet bestaat, zorgen de golfers voor nieuwe bezoeken aan het Vlagheidegebied. Dat betekent niet automatisch dat het om extra bezoeken gaat. De dichtheid aan golfbanen in Noord-Brabant is namelijk hoog, ook in de gemeente Meierijstad en omliggende gemeenten. De golfsport is qua aantallen gebruikers bovendien volwassen. Vanwege de specifieke kwaliteiten van de natuurgolfbaan gaan we echter wel uit van 100% nieuwe bezoeken.
- Horeca:
    - Ten opzichte van het huidige aanbod zijn de Natuurpoort Vlagheide en het KoersCafé nieuw. Beide zorgen voor een toename van het bereik van het Vlagheidegebied. Natuurpoorten zijn in Noord-Brabant in de afgelopen jaren geïnstitutionaliseerd en trekken doorgaans vele bezoekers. Het KoersCafé heeft een concept waarmee ook groepen kunnen worden aangetrokken die elders uit Nederland of zelfs België afkomstig zijn.
    - De meeste bezoekers aan de Natuurpoort bij de Vlagheideberg zullen het bezoek aan de horeca combineren met een andere activiteit, zoals fietsen, wielrennen, mountainbiken, spelen of wandelen. De verwachte toename van het aantal bezoeken voor deze activiteiten is eerder al uiteengezet. Verder gaan we uit van een beperkt aantal extra bezoeken, namelijk 2.000 tot 2.500 bezoeken op jaarbasis. Dit zijn de zakelijke bezoekers die van de zaalruimte in de Natuurpoort gebruik maken en verder geen recreatief bezoek aan het gebied afleggen. Ook de meeste bezoekers aan het KoersCafé zijn mensen die al meegeteld zijn in het verwachte aantal bezoeken voor de andere activiteiten (al zullen zij deze activiteiten vaak in groepsverband uitvoeren). Het KoersCafé kan ook andere teambuildingactiviteiten aanbieden die niet direct tot sportieve activiteiten op en rond de Vlagheideberg leiden. Daarvoor gaan we uit van 500 tot 1.000 extra bezoeken op jaarbasis.
    - De verwachting is dat deze extra bezoeken niet direct tot minder bezoeken elders in het Vlagheidegebied zullen leiden, aangezien op andere doelgroepen wordt ingezet. De andere aanbieders blijven dus stabiel. Het aantal extra autonome horecabezoeken bedraag daarmee circa 2.500 tot 3.500.
- Verblijfstoerisme:
    - In het Vlagheidegebied zijn al diverse verblijfsaanbieders actief (zoals Camping Het Goeie Leven, Wellnesscamping Favora, Vakantiepark Boschvoort, B&B Hof van Eerde en Ons Boerderijke).
    - Met behulp van bronnen als Statistiek Logiesaccommodaties (Centraal Bureau voor de Statistiek) en kengetallen/ervaringscijfers voor kleinschalige accommodaties en campings is het verwachte aantal overnachtingen voor de verblijfsaanbieders in het Vlagheidegebied op 50.000 tot 55.000 overnachtingen geraamd. Het huidige aantal overnachtingen bij de diverse aanbieders in het Vlagheidegebied is op 25.000 tot 35.000 overnachtingen geraamd.
    - Naar verwachting gaan de toevoegingen van verblijfstoerisme aan het Vlagheidegebied niet ten koste van overnachtingen elders in de gemeente Meierijstad of de nabije omgeving. Er is zelfs rekening gehouden met een hoger aantal overnachtingen bij de bestaande aanbieders, door de toegenomen aantrekkelijkheid van de omgeving.

Totaalbeeld bezoeken Vlagheidegebied

De tabel op de volgende pagina bevat een overzicht van het verwachte totale aantal en extra aantal bezoeken en overnachtingen per onderdeel. We verwachten in de toekomst op jaarbasis ongeveer 500.000 tot 600.000 miljoen bezoekers in het Vlagheidegebied. Dat zijn circa 350.000 tot 400.000 extra bezoeken ten opzichte van de huidige situatie. Ongeveer 80% van deze bezoeken zal naar onze inschatting afkomstig zijn van inwoners van de gemeente Meierijstad en van de omliggende gemeenten. De toeristisch-recreatieve programmering van het Vlagheidegebied is dus vooral op de eigen inwoners en de omliggende gemeenten gericht.

	Huidige aantal bezoeken/overnachtingen	Toekomstig aantal bezoeken/overnachtingen	Extra aantal bezoeken/overnachtingen
Fietsen op de berg	20.000-40.000	150.000-200.000	130.000-160.000
Wandelen op de berg	80.000-100.000	230.000-260.000	150.000-160.000
Spelen op de berg	0	30.000-50.000	30.000-50.000
9-holes par-3 natuurgolfbaan	0	12.500-15.000	12.500-15.000
Verhuringen horeca [a]	0	2.500-3.500	2.500-3.500
Verblijfstoerisme	25.000-35.000	50.000-55.000	20.000-25.000
Totaal	**125.000-175.000**	**475.000-580.000**	**350.000-400.000**

[a] Bij de horeca gaan we ervan uit dat de bezoekers al grotendeels zijn meegenomen onder de andere activiteiten (fietsen op de berg, wandelen op de berg, spelen op de berg, natuurgolfbaan, verblijfstoerisme). Alleen zakelijke verhuringen zijn in deze bezoekcijfers onder horeca opgenomen.

4.2. Economische betekenis toeristisch-recreatieve programmering

Uitgangspunten

- Voor de raming van de economische effecten maken we gebruik van het ZKA Input-Outputmodel. De raming wordt in grote lijnen uitgevoerd met de uitgangspunten van de KNEITER-leidraad[4]. De KNEITER-leidraad adviseert om de additionele bestedingen niet te vertalen in toegevoegde waarde en werkgelegenheid, aangezien toegenomen bestedingen bij bestaande aanbieders niet altijd tot extra werkgelegenheid leidt. Hier wijken wij in deze paragraaf vanaf. De geraamde werkgelegenheid dient als een maximum te worden geïnterpreteerd.
- Als onderzoeksgebied geldt het COROP-gebied Noordoost-Noord-Brabant, waartoe de gemeente Meierijstad behoort. Dat betekent dat de indirecte economische effecten breder zijn meegenomen dan alleen in de gemeente Meierijstad zelf.
- In de raming van de economische betekenis gaat het om de meerwaarde van de toeristisch-recreatieve programmering in het Vlagheidegebied. Dat betekent dat de toekomstige economische betekenis wordt vergeleken met de huidige economische betekenis, en het verschil daartussen als meerwaarde geldt.
- Bij de raming wordt rekening gehouden met eventuele verdringings- en substitutie-effecten, die ontstaan door de toevoeging van nieuw maar vergelijkbaar aanbod (in het gebied en iets verderop).
- De economische effecten die geraamd worden hebben betrekking op een volwaardig, gemiddeld jaar waarin alle onderdelen van de toeristisch-recreatieve programmering zijn gerealiseerd. Eenmalige economische effecten blijven buiten beschouwing. Een voorbeeld hiervan is de aanleg van nieuwe voorzieningen.

[4] Zie bijlage 2 voor meer informatie over het ZKA Input-Outputmodel en de KNEITER-leidraad.

Additionele bestedingen toerisme en recreatie

Per bezoekmotief zijn de directe bestedingen aan recreatie en toerisme in het Vlagheidegebied geraamd. Hiervoor is gebruik gemaakt van diverse bronnen, zoals de Nationale Wandelmonitor 2021 en het Continu Vrijetijdsonderzoek van NBTC-NIPO Research. Daarnaast is gebruik gemaakt van ervaringscijfers en kengetallen om de bestedingen van de verblijfsgasten te ramen. Dit leidt tot het onderstaande beeld:

- De totale additionele bestedingen als gevolg van de toeristisch-recreatieve programmering in het Vlagheidegebied zijn geraamd op bijna € 2,5 mln. Hiertoe behoren ook bestedingen elders in de regio die als gevolg van de verblijfstoeristen worden gedaan. Zij bezoeken ook andere gebieden in de gemeente (zoals de Noordkade), maar naar verwachting ook een stad als 's-Hertogenbosch.
- Verdeeld naar sectoren zijn de bestedingen in de horeca het hoogst (ruim € 0,8 mln., ofwel circa 30% van het totaal). Deze bestedingen zijn onder alle typen bezoeken terug te vinden. Het betreft bovendien niet alleen bestedingen in de horeca in het Vlagheidegebied zelf, maar ook daarbuiten. Dit heeft te maken met de verblijfsgasten die in het Vlagheidegebied verblijven, maar ook elders in de regio horeca bezoeken.

	Extra bezoeken	Bestedingen per extra bezoek/overnachting					Totale bestedingen
		Logies	Horeca	Detailhandel	Entree/ Parkeren	Totaal	
Fietsen op de berg	130.000-160.000	-	€ 1,39	€ 1,07	€ 0,53	€ 2,98	€ 371.000
Wandelen op de berg	150.000-160.000	-	€ 1,16	€ 0,84	€ 0,55	€ 2,55	€ 395.000
Spelen op de berg	30.000-50.000	-	€ 1,91	€ 0,12	-	€ 2,03	€ 81.000
9-holes par-3 natuurgolfbaan	12.500-15.000	-	€ 6,95	€ 0,69	€ 30,00	€ 37,64	€ 518.000
Verhuringen horeca	2.500-3.500	-	€ 19,50	-	€ 10,00	€ 29,50	€ 89.000
Verblijfstoerisme	20.000-25.000	€ 29,90	€ 10,88	€ 6,13	€ 2,29	€ 49,20	€ 1.107.000
Totaal	**350.000-400.000**						**€ 2.561.000**

Toegevoegde waarde en werkgelegenheid

De toegevoegde waarde die ontstaat uit de toeristisch-recreatieve bestedingen in het Vlagheidegebied is in de onderstaande tabel af te lezen. De toegevoegde waarde ontstaat niet alleen in de bedrijfstakken waar de directe bestedingen worden gedaan (zoals logies, horeca en detailhandel), maar ook in de bedrijfstakken die producten en diensten leveren aan de aanbieders die actief zijn in toerisme en recreatie. Te denken valt daarbij aan bijvoorbeeld groenonderhoud, schoonmaak, administratie- en accountantskantoren. Toegevoegde waarde ontstaat dus ook elders.

Uit de tabel blijkt dat de toegevoegde waarde van de toeristisch-recreatieve programmering in het Vlagheide-gebied ruim € 1,6 miljoen bedraagt. Ruim 70% van de totale toegevoegde waarde is directe toegevoegde waarde, ofwel toegevoegde waarde bij de aanbieders in het Vlagheidegebied en in de regio (via verblijfsgasten). De toegevoegde waarde kan vervolgens worden vertaald in directe en indirecte werkgelegenheid, met behulp van kengetallen op het vlak van het aantal arbeidsjaren en banen per eenheid toegevoegde waarde. Uit de onderstaande tabel blijkt dat het aantal voltijdsbanen (fte) in Noordoost-Noord-Brabant dat voortkomt uit de toeristisch-recreatieve programmering in het Vlagheidegebied 26 fte bedraagt. Hiervan is ruim 80% directe werkgelegenheid.

	Toegevoegde waarde (in €)	Werkgelegenheid (in FTE)
Direct	€ 1.165.000	21
Indirect	€ 442.000	5
Totaal	**€ 1.607.000**	**26**

Het genoemde aantal fte komt overeen met circa 40 tot 45 banen. In 2020 beschikte de gemeente Meierijstad over 2.210 banen in toerisme en recreatie[5]. De toeristisch-recreatieve programmering in het Vlagheidegebied zorgt dus voor een uitbreiding van de toeristisch-recreatieve werkgelegenheid van circa 2%.

Overige effecten

Daarnaast leveren de ontwikkelingen in het Vlagheidegebied nog een aantal andere effecten op:

- Het levert een bijdrage aan het imago van de gemeente. Een dergelijk recreatiegebied heeft een positieve uitwerking op het vestigingsklimaat in de gemeente Meierijstad voor bedrijven en draagt bij aan een positief beeld van Meierijstad als aantrekkelijke woongemeente voor bestaande en nieuwe inwoners.
- Door de doorontwikkeling van Vlagheide krijgt dit gebied een volwaardige positie binnen de beoogde toeristische ontwikkelas Noordkade-Vlagheide-Streekpark Kienehoef, elk met een eigen karakter. Vlagheide voegt als recreatief cluster voor een actieve en sportieve doelgroep iets toe aan het bestaande aanbod aan cultuur (de Noordkade) en voor gezinnen (Streekpark Kienehoef). Het zou meerwaarde hebben als deze ook via routes onderling verbonden zijn.
- De ontwikkelingen en nieuwe activiteiten in het gebied leveren voor de gemeente ook extra inkomsten op uit WOZ, toeristenbelasting et cetera.

[5] Bron: Stichting LISA, gegevens over het jaar 2020 (meest recente gegevens)

Bijlage 1. Concepten voor wandelen, fietsen en spelen in de benchmarkgebieden

A. Spelen en wandelen in de natuur, toegankelijk voor iedereen.

Waar? Kardinge, Groningen.
Wat? Natuurbeleefpad Beijumerbos (3,4 km lang) en Speelnatuur van OERRR Kardinge
Door wie? Natuurmonumenten

Bron: website Visit Groningen, Joost Dekker

Wandelen

Natuurbeleefpad Beijumerbos

De Beleefroute brengt je langs velden, door bossen en langs kleine plassen en slootjes. Onderweg zijn er verschillende rustpunten om even van de omgeving te genieten. In het voorjaar hoor en zie je hier volop weidevogels, reeën en tal van bijzondere planten als bijvoorbeeld de paarse morgenster.

De route is ook geheel toegankelijk voor mensen in een rolstoel of scootmobiel. Er zijn onderweg geen onneembare bruggen, drempels of andere obstakels, maar wel meer bankjes dan bij andere routes. Naast alle banken langs deze route is er voldoende ruimte om je rolstoel, scootmobiel of buggy te plaatsen. Veel plezier!

Ga mee op avontuur

Uitleg over wat je allemaal in de speelnatuur van Kardinge kan doen is bijna niet nodig. Het ontdekken van de speelnatuur gaat hier bij de kinderen vanzelf. Water, zand, boomstammen, stapstenen en wilde bloemen, wat wil je nog meer? Pomp water op met de waterpomp bovenop een oude wierde en loop met je blote voeten door de modder.

Toegankelijk voor ieder kind

De speelnatuur van Kardinge is ook toegankelijk voor kinderen met een beperking. Bij de opening van de speelnatuur is deze speciaal getest door kinderen van de Speeltuinbende. Dit testteam bestaat uit kinderen met en zonder beperking. De speelnatuur is zo ingericht dat alle kinderen samen kunnen spelen.

De locatie van de speelnatuur ligt ten oosten van het Koerspad, tussen Beijum en Lewenborg en de sportvelden Kardinge.

Afbeelding links: Omschrijving toegankelijk natuurbeleefpad Beijumerbos bij Kardinge, Groningen.
Afbeelding rechts: Omschrijving van Speelnatuur van OERRR Kardinge.
Bronnen:
https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/kardinge/route/natuurbeleefpad-beijumerbos
https://www.natuurmonumenten.nl/natuurgebieden/kardinge/speelnatuur/speelnatuur-van-oerrr-kardinge

Afbeelding: plattegrond van speelelementen Speelnatuur van OERRR Kardinge. Bron: www.natuurmonumenten.nl

B. Mountainbiken op een afwisselend en uitdagend, aangelegd parcours

Waar? VAM-berg (Col du VAM) in Wijster
Wat? MTB-route van ca. 6 km. met o.a. stenen (rockgarden), vlonder pad van 300 meter lang en (drijvende) waterbrug.
Door wie? Provincie Drenthe

Bron: www.fietssport.nl

Afbeelding: routes en huisregels Col du VAM. Bron: provincie Drenthe, verkregen via www.wijster.info. Op de website van de Provincie Drenthe is tegenwoordig een andere afbeelding opgenomen.

Omgeving

De route is gelegen op de VAM-berg. De VAM (Vuil Afvoer Maatschappij) is een voormalig afvalverwerkingsbedrijf. Op één van de stortbulten op het VAM-terrein in Wijster is sinds 2001 een informatiecentrum gevestigd.
De heuvel, die is afgedekt met schone aarde en gras, is met een hoogte van 56 meter boven NAP het hoogste punt van Drenthe. De berg wordt regelmatig aangedaan door wielrenners, zoals de Ronde van Drenthe.
Er zijn nu 3 klimroutes en 1 afdaling geopend op deze heuvel. De klimroutes zijn 2.100 m lang met een stijging van gemiddeld 10%, de noordelijke klim kent een einde in kasseien tot 15%.

Aard van de route

De mountainbike route VAM-berg loopt rond en over deze voormalige afvalberg.
De Col du VAM is zo'n 37 meter hoog. Na de beklimming heb je een fantastisch uitzicht over de omgeving. Boven op de VAM-berg bevindt zich informatiecentrum De Blinkerd.
De route bestaat deels uit stenen (rockgarden). Ook is er een vlonder pad van 300 meter lang en bevat het parcours een speciale (drijvende) waterbrug. Voor de zomer komt er echter nog een gedeelte van dezelfde lengte met meer klimwerk bij. Daarbij komt ook een pumptrackbaan voor kinderen.

Extra

De VAM berg is ook toegankelijk voor fietsers die liever over een verharde weg naar boven klimmen. De beklimming heeft de naam Col du VAM meegekregen. Er zijn verbindingsroutes van en naar Dwingeloo en Sleen. De kleur van deze verbindingsroutes is zwart. De aanrijroutes vanaf Spier en Pesse zijn **niet** bewegwijzerd. Je kunt hiervoor het te downloaden gpx-bestand gebruiken.

Afbeelding: omschrijving parcours. Bron: mtbroutes.nl

C. Op avontuur in een spannende, industrieel erfgoedlocatie

Waar? Avonturenberg be-MINE in Beringen, België.
Wat? Op de Avonturenberg kun je klauteren, klimmen en ontdekken. Via een bos van 1.600 palen bereik je via trappen, touwenparcours, klimconstructies, kruiptunnels en wandelpaden de top van de terril. Het erfgoedpad

leidt je van het ene uitzichtpunt naar het andere. Boven kan je uitblazen op het verzonken kolenplein en genieten van de rust en het uitzicht.

Bron: https://www.visitlimburg.be/nl/wat-te-doen/avonturenberg-be-mine

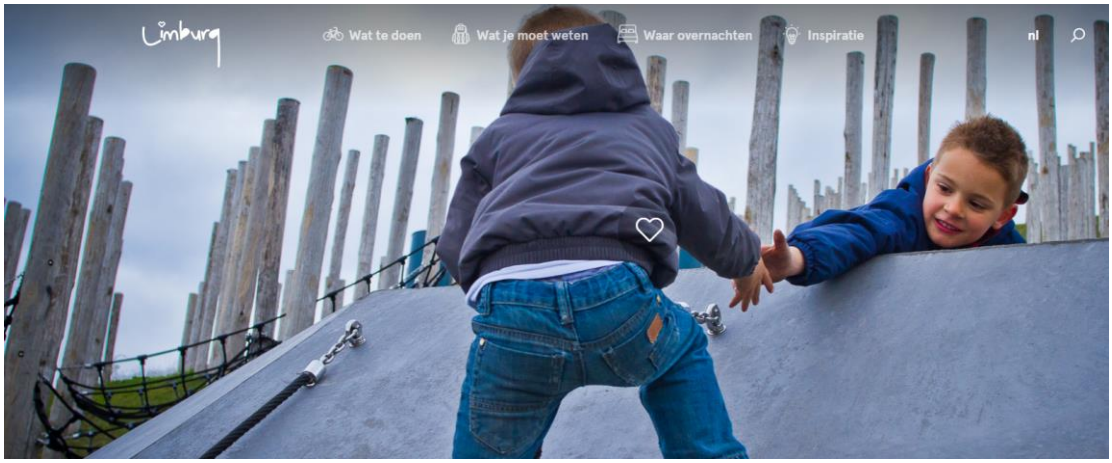

Afbeelding: Actiefoto op VisitLimburg. Bron: visitlimburg.be

Afbeelding: Actiefoto Avonturenberg. Bron: http://www.bemine.be/avonturenberg

Bijlage 2. Raming economische betekenis

ZKA Input-Outputmodel

De toegevoegde waarde en werkgelegenheid is berekend met behulp van het ZKA Input-Outputmodel. Er is gekozen voor een Input-Outputmodel omdat dit de voorkeur verdient op basis van het realisme, het detailniveau van de uitkomsten en de mate van standaardisatie en flexibiliteit.

Toegevoegde waarde wordt gedefinieerd als het verschil tussen de marktwaarde van de productie en de ingekochte grondstoffen, oftewel het verschil tussen omzet (wat de consument betaalt) en de inkoop. Het ZKA Input-Outputmodel maakt het mogelijk vast te stellen in hoeverre de bestedingen aan toerisme en recreatie in de regio ook daadwerkelijk binnen de regio blijven, en dus zorgen voor toegevoegde waarde én werkgelegenheid binnen de regio. Hiervoor worden de volgende stappen gezet:

1. Vertaling bestedingen tegen marktprijzen naar directe output;
2. Vervaardiging van een regio-specifieke input-outputtabel;
3. Vaststelling indirecte output;
4. Vertaling directe en indirecte output in toegevoegde waarde en werkgelegenheid.

Vertaling bestedingen tegen marktprijzen naar directe output

We ramen voor het verblijfstoerisme, de dagrecreatie en de horeca de toeristisch-recreatieve bestedingen. Deze bestedingen worden ook wel directe bestedingen genoemd, ofwel de bestedingen die door bezoekers/gasten worden gedaan. Dit zijn de bestedingen tegen marktprijzen. Voor een input-outputanalyse is het belangrijk om tot basisprijzen te komen. Hiervoor worden de bestedingen gecorrigeerd voor BTW en handels- en transportmarges. BTW leidt namelijk niet tot werkgelegenheid in de regio. De directe output die resulteert is de input voor het input-outputmodel. Hierbij zijn de bestedingen ingedeeld naar de bedrijfstakken zoals het CBS deze heeft geregistreerd. Hierbij is tevens rekening gehouden met het feit dat producten worden geïmporteerd. Slechts een deel van de producten wordt in Nederland geproduceerd, en nog een kleiner deel in de eigen regio.

Vervaardiging van een regiospecifieke input-outputtabel

Uit een input-outputtabel valt af te lezen tot op welke hoogte de bestedingen in één sector leiden tot productie in alle sectoren van de economie. Hieruit is dus te herleiden of een bezoek aan een golfbaan of een overnachting op een camping ook daadwerkelijk tot economische activiteit in de groothandel en industrie in de regio leidt. ZKA heeft aan de hand van de meest recente nationale input-outputtabel (bron: CBS) een regio-specifieke input-outputtabel voor de COROP-regio Noordoost-Noord-Brabant opgesteld. De regionalisering vindt plaats aan de hand van locatiequotiënten en gegevens over de werkgelegenheid per sector (nationaal en regionaal). Het input-outputmodel heeft de regiospecifieke input-outputtabel als basis.

Vaststelling indirecte output

In het input-outputmodel kan naast de directe output ook de indirecte output voor alle sectoren in de economie worden bepaald. Een bezoeker eet bij een lunch in de Natuurpoort producten waarbij bijvoorbeeld de kaasfabriek, de pluimveehouderij en de groothandel indirect betrokken zijn geweest. De bestedingen zorgen dus niet alleen voor directe output bij de horecavestiging maar ook voor indirecte output bij andere bedrijven. Het input-outputmodel raamt welke productie er ontstaat door deze bestedingen, zowel in de sectoren waarin de bestedingen in eerste instantie terecht komen als in de sectoren die bijdragen aan de productie van het eindproduct (de indirecte output).

Vertaling direct en indirecte output in toegevoegde waarde

Bij de bepaling van de output is nog geen rekening gehouden met de inkoopwaarde en producenten-belastingen. In de laatste stap wordt hiervoor gecorrigeerd, waarna de toegevoegde waarde van toerisme en recreatie op en rondom Vlagheide wordt vastgesteld. De toegevoegde waarde is dus de waarde die daadwerkelijk door alle sectoren in de regionale economie is gecreëerd: het zijn dus de toeristisch-recreatieve bestedingen die daadwerkelijk tot productie in de regio leiden.

KNEITER-leidraad

Bij de afbakening van de bestedingen houdt ZKA zich aan de afspraken die zijn gemaakt met andere economische bureaus in de leisuresector in Nederland (het KNEITER-netwerk). Dit netwerk heeft in 2021 in opdracht van onder andere het CBS en het NBTC een leidraad opgesteld die aangeeft hoe economische effectrapportages dienen te worden opgesteld[6].

Meerwaarde en nulscenario

Het onderzoek richt zich op de meerwaarde van de toeristisch-recreatieve programmering op en rondom Vlagheide. Het gaat om de vraag welke bestedingen en impacts samenhangen met de realisatie van deze veranderingen, zoals toevoegingen en uitbreidingen van accommodaties, nieuwe horeca, etc,. Daarbij wordt een vergelijking gemaakt met een nulscenario, namelijk de huidige economische betekenis van toerisme en recreatie in het Vlagheidegebied. Over het huidige gebruik van het Vlagheidegebied zijn geen exacte gegevens bekend. Derhalve is een raming uitgevoerd voor het nulscenario en dient de meerwaarde van de toeristisch-recreatieve programmering met enige bandbreedte te worden geïnterpreteerd.

In de berekening is rekening gehouden met verdringings- en substitutie-effecten. Verdringingseffecten doen zich voor in het geval het huidige bezoek (bijvoorbeeld bij een bestaande horecavestiging in het gebied) in de toekomst bij een nieuwe horecavestiging in het gebied plaats zullen vinden. Substitutie-effecten doen zich voor als bijvoorbeeld een inwoner van de gemeente Meierijstad ervoor kiest om geen bezoek meer af te leggen aan de Noordkade, maar in plaats daarvan het Vlagheidegebied bezoekt. We maken gebruik van een percentage om deze verdringings- en substitutie-effecten te berekenen. Uitganspunt is wel dat de ontwikkelingen in het Vlagheidegebied in grote mate onderscheidend zijn in het gebied en het toeristisch-recreatieve profiel sterk laten toenemen.

De gevolgen hiervan zijn dat de daadwerkelijke bruto economische effecten groter kunnen zijn dan in de rapportage weergegeven, maar beperkt kunnen worden door de verdringings- en substitutie-effecten.

Vaststellen van relevante bestedingen

De verwachte meerwaarde van de veranderingen, uitgedrukt in economische effecten door middel van extra toeristisch-recreatieve bestedingen per jaar, is als volgt berekend :

- Bezoekersaantallen: deze zijn grotendeels geraamd op basis van bestaande openbare databronnen en benchmarks van vergelijkbare initiatieven. Daar waar geen concrete bronnen beschikbaar zijn, heeft ZKA op basis van marktkennis en bureauonderzoek een inschatting gemaakt. Voor de gehanteerde bronnen wordt verwezen naar de bronnenlijst.

[6] Zie hiervoor ook https://www.nbtc.nl/nl/site/kennisbank/cijfers-statistieken/ddl-kneiter-leidraad-voor-betere-vergelijkbaarheid-van-economische-impactanalyses-toerisme-en-recreatie.htm

- **Bestedingen:** voor de bestedingen geldt het Continu Vrijetijdsonderzoek van NBTC-NIPO Research als één van de gehanteerde bronnen. Daarnaast is voor specifieke concepten, zoals de verblijfsaccommodaties en de golfbaan, een inschatting gemaakt op basis van kengetallen en bureauonderzoek.
- **Participatietraject:** tijdens het traject zijn diverse stakeholders betrokken bij de ontwikkeling van de toeristisch-recreatieve programmering. De inzichten uit deze sessies zijn in deze rapportage verwerkt.

Periode

We zijn bij de raming van de economische betekenis uitgegaan van huidige prijzen. Het is echter waarschijnlijk dat het enkele jaren gaat duren voordat de ontwikkelingen hebben plaatsgevonden.

Indirecte effecten

Toerisme is een samengesteld product dat bestaat uit diverse economische sectoren. Er zijn vier sectoren benoemd van directe bestedingen in onze berekeningen, namelijk logies, restaurants en cafés (horeca), detailhandel en entree (incl. parkeren). De KNEITER-leidraad schrijft voor dat bij de bepaling van de meerwaarde van toerisme en recreatie geen indirecte economische effecten in kaart hoeven te worden gebracht. ZKA heeft ervoor gekozen hiervan af te wijken en deze indirecte effecten wel te kwantificeren. Dit gebeurt wel met de nadrukkelijke opmerking dat de geraamde cijfers een maximum betekenen, aangezien meer bezoeken aan een bestaand bedrijf niet automatisch tot evenredig meer werkgelegenheid leiden.

Bronnen

- Centraal Bureau voor de Statistiek, Continu Vakantieonderzoek
- Centraal Bureau voor de Statistiek, Statistiek Logiesaccommodaties
- NBTC-NIPO Research/Centraal Bureau voor de Statistiek, Continu Vrijetijdsonderzoek 2018
- Nederlandse Wielersportbond, Factsheet MTB 2021
- Nederlandse Wielersportbond, Factsheet Wielrennen 2021
- Nederlandse Wielersportbond, Wielersportmonitor 2020
- Stichting Wandelnet, Nationale Wandelmonitor 2021
- Gesprek met dorpsraad Eerde (uitgevoerd door gemeente Meierijstad)